

TARDI KÖRKÉP

Szöveg: **Meszleny Zita**
Fotó: **Földházi Árpád**

Jó nyolcvan évvel ezelőtt Szabó Zoltán író az észak-alföldi Tardra látogatott, hogy belelásson a vidék életébe. Az itt eltöltött idő eredményeként született meg A tardi helyzet című munkája, amely a falukutató irodalom első műveként vonult be a köztudatba. A vidéki szegénységet ábrázoló írás aztán néprajzosok és szociológusok sokaságát ösztönözte arra, hogy a legváltozatosabb szempontok szerint vizsgálják az ezerfős települést. Noha mi ilyen mélységekbe menő elemzésekre nem vállalkoztunk, a helyi plébánost, Linczenbold Leventét segítségül hívva alaposan körbenéztünk a faluban.

Miközben az Alföld végtelen utain autózunk, a távolban az ország legmagasabb hegye töri meg a horizont egyenes vonalát. Tardtól néhány kilométerre beérünk egy komótosan pöfögő traktort. A sebességünket a felére csökkentjük, s időről időre megkíséreljük megelőzni a járművet. Aztán annyiban hagyjuk a dolgot, végül is közel már a faluhatár, itt az ideje ritmust váltani. Mikor megérkezünk, Levente atya már a találkozóhelyünkön vár ránk. A templom utcájában, a Madaras Ház előtt parkolunk le. A helyi közösség által nemrégiben felújított épület rek-

reációs házként működik majd, tudjuk meg. „Egyedül vagy párjával szívesen vendégül látunk mindenkit, aki feltöltődésre, lelassulásra, elvonulásra vágyik. Nincs fényszennyezés, nyüzsgő zaj, van viszont nyugalom és csend, amit csak a harangszó tör meg néha” – kezdi a körbevezetést a plébános. Rekreáció, ízlelgetjük a szót, miközben a néhány perccel korábbi traktoros jelenetre gondolunk – nem is volna rossz. Hogy mennyire nem, arról egyre inkább meggyőződünk, ahogy a szebbnél szebb helyiségekbe érünk. Nyers, szabadon hagyott téglafalak, tágas terek, régi varrógépasztalra

helyezett mosdókagylók, új életre keltett, színesre festett régi bútorok, gondosan összeválogatott, puha párnák borította ágy várja az idelátogatót. Levente atya az arcunkra kiülő ábrázat láttán egyből gondolja, hogy nem erre számítottunk, amikor a telefonbeszélgetésünkön egyházi vendégházról beszélt. „Pedig nincs itt semmi rendkívüli. Csak odafigyelés, igényesség és ötletesség” – mondja mosolyogva.

Ahogy hozzákezdünk a vendégházban feltálat ebédhez, elkerülhetetlenül Szabó Zoltánra terelődik a szó. „Kötete korrekt látképet ad az akkori vidéki emberek életéről, a falubeliek önértékét azonban sokáig bántotta, s nem véletlenül. A tanulmány üzenete az volt, hogy Tard átmeneti állapotban van. A régi világot fokozatosan felváltja az új, minden, ami korábban biztosnak tűnt, meggingott, az értékek elvesztek. Akkoriban mindenhol hasonló körülmények uralkodtak, de a mi falunk került a figyelem középpontjába. Az egész országot jellemző nyomorúság speciális tardi nyomorúságként értelmeződött, pedig nem volt benne semmi rendkívüli, maximum Budapestről tűnt annak” – teszi helyre a dolgokat az atya. Majd hozzáfűzi: az egész régen volt már, azóta sok minden történt a faluban. S hogy miként csapódott le ez az egész a helyiekben? Ahogy a plébános látja, „az ittenieknek stabil az értékrendjük, így írhatnak rólu bármilyen szociográfiai tanulmányt vagy pamfletet, az csak úgy hat rájuk, mint tengerre a vihar: a felszínen hullámot vet, de a mély mozdulatlan, nyugodt marad”.

RÉGI IDŐK UTÓSZELE

Mikor az ebéd után a temető felé tartunk, még mindig a helyiek hozzáállásáról folyik a diskurzus. A török idők után mindössze hat ház állt Tardon, onnan kezdtek el újra építkezni, bővíteni. S a hat házból lett tizenkettő, majd mindig több. Összekapaszkodtak a helyiek. „Ez a mentalitás tartotta meg a falut, és élte ma is” – tudjuk meg Levente atyától. Példaként a temetőt hozza, melynek dombja

félszigetként nyúlik bele az alatta elterülő településbe. Mint kiderül, a szépen rendbe tett, lugasos területet nem sokkal korábban még belepte a bozót, a falubeliek azonban közös erővel megtisztították a domboldalt, rendbe tették a több száz éves sírokat. „Ez úgy működik, hogy megyek elől, viszem a fűrész, és jönnek mögöttem vagy húszan. Ha van, aki fújja a trombitát, azonnal beállnak mögé” – fogalmaz a plébános, hozzátéve, hogy aki nem értett egyet a dologgal, még az is minden egyes alkalommal ott volt a többiekkel, mert fontosabb volt neki a közösség, mint a saját véleménye. „Ez itt természetes. Itt senki sem hagyja magára a másikat, ahogy az is magától értetődik, hogy bárhová megyek, dicsértessékek köszönnek és köszönhetek. Ez már csak a régi időknek valamiféle utószele, s a faluból kilépve mindig arcul is csap a valóság. Lehet, hogy már keresztet lehet vetni az ilyen településekre, de nagyon meg kell becsülni, amíg vannak.”

A temetőt körbeelölő keresztút mentén sétálva a plébános újabb történettel szemlélteti, milyen itt a légkör. Tavaly lett nyolcszáz éves a település, de a járvány gátat vetett az ünneplésnek, amit a helyiek nehezen éltek meg. „Ekkor született meg az ötlet, hogy alakítsunk ki fogadalmi keresztutat hálából az elmúlt évszázadokért. Két hét alatt összegyűlt rá a pénz, pedig nem módos emberek élnek itt, egyszerűen csak érezték a közösség iránti felelősségüket” – zárja a gondolatot a plébános, miközben sétánk alatt az utolsó stációhoz érünk. A temető legmagasabb pontjáról belátni az egész falut, a házakat még éppen megvilágítják az utolsó sugarak, mielőtt a napkorong behúzódna a domboldal mögé.

VEZETÉS ÉS SZOLGÁLAT

Ahogy bukik le a nap, az idő is hűlni kezd, de a következő állomásunkon, a táborhelyként is működő közösségi házban kicsit megmelegedhetünk. A régi iskolaépületet néhány éve kapta vissza az egyház, hogy új életre keltse. Nyáron több száz gyerek táborozik a házban és az udvarán, év közben közösségi ese-

*„Lehet, hogy már keresztet lehet vetni
az ilyen településekre, de nagyon meg kell
becsülni, amíg vannak”*

mények színtere a létesítmény, hétköznapokon pedig ételosztásra jönnek ide a falubeliek. Mint azt Levente atyától megtudjuk, „több mint száz ember kap itt meleg ételt nap mint nap, akinek jól jön, az vihet, így viszik is”.

Ha már közösségi ház, mi sem engedjük még el a közösségi élet témáját. „Ha a kölcsönös tisztelet megvan, nincs is szükség különösebb szabályozásra. Ott kell a sok előírás, helyi rendelet, ahol az együtt élők nem figyelnek egymásra” – emeli ki a falusi és a városi közeg közti különbséget a plébános. Azt persze ő is elismeri, hogy az itteniek sem hibátlanok, hiszen emberből vannak. „A helyiek nagyon öntudatosak, de ilyenek a matyók. Mindig véghez viszik, amit akarnak. Nekem lelkipásztorként

figyelnem kell erre az akaratra, s ha sikerül megtalálni az irányt és elkapni a szelet, közös a siker, ha viszont ellene megyek, akkor bizony könnyen eltörhet valami” – elemzi a dinamikát.

A harmóniát nemcsak személyek között, hanem magában is meg kell találnia az embernek ahhoz, hogy működjön a közösség. A tíz éve itt szolgáló plébános megfogalmazása szerint „a papnak állandóan figyelnie kell a vezetés és a szolgálat egyensúlyára, ha kívül is, belül is rendben akarja tartani a dolgokat”.

A HÍMZÉS MÉLTÓSÁGA

Utunk a falu egy központi helyén, a templomkertben folytatódik, ahol egy ezerhatszáz évesekben készült ha-

rang található, melyet az itteniek Tóth Antal-harangnak hívnak, de hogy miért, azt már réges-rég homály fedi. A templom falát a matyók híres művészeinek, Takács Istvánnak az alkotásai díszítik, a karzaton a korábban kidobásra ítélt, de végül mégiscsak megmentett orgona várja, hogy az esti misén megszólaltassák. Gyuszi bácsi, a sekrestyés a templom terítőjét mutatja a legbüszkébben. „A hagyományos keresztzsemes tardi hímzéssel készült. Ez olyan ám, mint egy matematikai képlet, egyet elront az ember, és borul az egész minta” – mondja csodálattal a hangjában. Mint egy rejtélyről vagy varázslatról beszél a hímzőnők tudományáról.

„A helyi asszonyok több mint húsz évig készítették ezeket az oltárterítőket,

A tardi tájházban idegenvezetőnk, Szikszai Imre hagyományőrző bemutatót is szervezett lapunknak, hogy az épületben néhány órára megelevenedhessen előttünk a már letűnt matyó világ

de itt sokáig nem tartottak rá igényt, mert túl cifrának találták a liturgikus térbe” – emlékszik vissza Levente atya. Amint ezt megtudta, rögtön kittede a templomba a díszes anyagokat. „Fontos megerősíteni a helyiekben, hogy van értelme annak, amit csinálnak, van mire büszkének lenniük” – hangsúlyozza, miközben kísértélünk a templomból.

Az utolsó állomás még hátravan. A plébános rögtönzött idegenvezetést szervez nekünk a tardi tájházba. A hófehér, nádtetes vályogépület telis-tele van a régi matyó világot megelevenítő tárgyakkal. A házigazdát és egyben a helyi hagyományőrző csoport egyik alapítóját, Imre bácsit szerencsére a hideg sem tántorítja el attól, hogy részletes bemutatót tartson.

Kiderül többek között, honnan is a matyó név – azazhogy milyen teóriák léteznek. Egyesek szerint a református közegben a katolikus szigetként élő népcsoport gúnyneve lehetett a szó, mások szerint Mátyás királyra utal a név, aki mezővárosi rangra emelte Mezőkövesdet. De nem állunk meg itt: buggyos tető, fellökő, kuruló, csigaleves, bordacsík, leső – záporoznak a matyó kultúrára jellemző szavak. Imre bácsi teljes odaadással mesél minderről, mert mint mondja, „ezek a dolgok már csak akkor élnek, ha életre keltjük őket”.

A spontán időutazással lassanként az itteni utunk is véget ér. Zárásként az autónk felé tartva még váltunk néhány szót Levente atyával, aki a Madaras Ház

elé érve így fogalmaz: „Ez az épület tulajdonképpen a kifejeződése annak, amit a faluval közösen megálmodtunk. Meg szeretnénk mutatni, hogy a hagyomány, a mai kor, a közösség és az egyéni odaadás összefonódásából milyen értékes dolgok tudnak születni. Itt sem a felújítás a lényeg. Valami többről, valami állandóról van szó, ami fölfelé mutat. Így biztosan van jövője ennek a közösségnek.”